

סיפור אהבה אמריקאי

אמריקה בעיני מצלמתו של אנדי וורהול

אנדי וידרה (דולי פארטון)

לא, אין זה ניקרה שאחד מספריו האחרונים של אנדי וורהול, מי שקנה את מקומו בתולדות האמנות כאחד מיוצריה של אמנות המופ האמריקנית, היה ספר-תצלומים דווקא. הדבר משקף את עליית קרנה של אמנות זו בתודעת הציבור - עלייה המשקפת יפה גם בריבוי התערוכות והאלבומים, בהתרחבות חוגי האספנים וב-מחירים המאמירים, המתחילים להתחרות באלה של ציורים. מאז הדיוקנאות הראשוניים של וורהול - דיוקנאותיהם של מרילין מונרו, ז'אקלין קנדי, אלביס פרסלי והדפס המרק של קמבל אשר הוציאו לו מוניטין מחוץ לתחומי ארצו - ועד להדפסים המאוחרים של לייזה מינקלי, דיאנה רוס, ארנולד שווארצנגר ו...דונאלד דאק (מק' דימן המצוייר של ה"חבובות", אף הוא סמל לעולם הספק-מבוגרים ספק-ילדים האמי ריקאי), ליוותה המצלמה את אנדי וורהול בכל אשר הלך. וכמו המיכחול והעט והחרט שלו, אף היא מתעדת עולם שכולו פופ, ברוחו אם לא בצורתו החיצונית; כולו שופע ושימת-חיים והנאת-חיים, ראשוניות וקסם-הנושא, קסם-מראית-העין.

כאן לא תמצא זכר לאמריקה דקאדנטי-סית, מעוותת, מיפלצנית, מיוסרת, כדרך שלא תמצא כאן אמריקה של זיקנה או של מאבקים פוליטיים ואלימות. כאן גם פריקים שבפריקים הם אורחים לכל דבר, קרואים אל המישה, והכל חדש וצעיר ומסקרן כל-יך והעולם יפה עד בלי גבול - גם כשהוא מצחיק וקצת אווילי. והגופות של הגברים והנשים יפים ואתלטיים, והממור-סמים מחייכים וזוהרים, זוהרים ומחייכים, כמו בובות בחלונות-הראווה שאותם אהב כל-יך לצלם.

ואין כאן שמץ זדון אירופי או יהודי או של כל תרבות עתיקת-יומין, פרי היסטוריה ארוכה מדי. ואין כאן שום יומרות צילומיות ושום פעלולים טכניים, ואין חיפוש מכון של אווירה ואין מלאנכוליה-אפור או סימ-פנויות-בכחול. אמריקה של וורהול, כמות כדיסנילנד, אינה מציגה לעצמה ולנו שום

שאלות, אינה באה אלינו בשום תביעות, ורק טיפס יציג לעצמו שאלות ותביעות בדיסנילנד. ואין כאן חשיבות עצמית מנו-פחת ואין רחמים עצמיים ואין הבלטה מופ-רות של האני, גם לא באמצעות הפגנת-הכישורים והמימונויות.

אילו הכיר האמן שלמינו את סיסמתו של בנימין זאב הרצל, ודאי היה הופכה על ראשה: "אם תרצו - זו רק אגדה." אבל אינו אגדה משגעת, מופית, פופאית. לא סיפור למשכילים, לא מיט למשוררים, לא מיקסס לחיזיונות ולמתקני-עולם. ואיזה צרי לנפש השבעה את הבעיות ואת סימני השאלה.

אם תרצו - זו רק אגדה. כך גם הצילום שבו בחר לעטיפת סיפורו: אנדרטת החירות כשהיא מוקפת פיגומים - תמיד צריך לתקן ולשפץ משהו, במנוע המכונית, בחללית אבל גם באנדרטה. והנה, כבמטה-קסמים דונאלד דאק, הופכת האנדרטה הפאתטית, הדראמטית, לסמל מופי לשעה, מעין מוסיאון-פומיידו-של-החירות, על כל פיגומיו וצינורותיו.

"בטי דייוויס תמיד לא סבלה אותי אבל היא עדיין השחקנית הגדולה בעולם"

אבל וורהול לעולם אינו פשטני כמו שהוא נראה ורוצה להיראות. נכון, החיים הם מישחק, ומותר לשחק בו גם את האנדרטה הרצינית שאת בשרתה הוא - בן-מהגרים - מאמץ בכל לב ומכל הלב. אבל בעצם צילום מעשה-השיפוץ הוא לא רק מגלה שלכל גברת יש גם אדרת, אלא גם מתעד את החוב שההווה, כל הווה, חייב לעבר ולא פחות מזה - לעתיד. מפני שפופ - וורהול עצמו אולי לא היה מסכים לניסוח זה - הוא תמיד ובכל גילגוליו תודעת הווה שהוא תמיד גם העבר של העתיד. בסופו של דבר - והביטוי "בסופו של דבר" מדוייק כאן - אין הווה אחר.

מכאן ואילך - כל התצלומים, כל הטכ-סטים - השנונים, המשעשעים, החדורים כוח-הסתכלות שאינו נופל מזה של המצל-מה שלו - של וורהול, אמן גדול שמת בטרם מלאו לו 57 שנים.

נתן זך

לכל אחד אמריקה שלו, ובנוסף לה - רסיסי אמריקה רימיזינג, שהוא סבור שהיא מצויה שם בחוץ בלי שהוא רואה אותה. כשהייתי קטן, לא יצאתי את פנסילבניה והיו לי דימויות על דברים שחשבתי שהם קורים כמערכ התיכון, או למטה ברור, או בטכסאס, רברים שהרגשתי שאני מחמיץ. אבל אדם יכול רק לחיות את חייו במקום אחד ובזמן אחד. וחייד שלך, בעת שהם קורים לך, אין להם אווירה עד שהם הופכים לזיכרון. ולכן הפינות הדימינויות של אמריקה נראות כל-יך טעונות אווירה, מפני שאתה צירפת אותן אחת לאחת מתוך סצנות ברתים ומתוך מוסיקה ומשורות מתוך ספרים. ואתה חי באמריקה-החלום שלך שאותה תפרת לעצמך לפי מידה מתערובת של אמנות ושמאלץ ורגשות, לא פחות משאתה חי באמריקה המציאותית המקיפה אותך. אבל מה שקרה לטלוויזיה בעשור האחרון קיפח הרבה מהמיסטריון של אותם חלקים של אמריקה

שבהם אינך מרבה לבקר, או באלה שאותם לא תראה לעולם. עכשיו, עם כבלים וצלחות-לוויי-נים, הכל מוצג לראווה לעיני כולם בכל יום. אנשים בחוות ובמסקים יכולים להדליק את הטלוויזיה ולראות את המועדונים של ניוירוק, והאנשים במועדונים של ניוירוק יכולים להדליק את הטלוויזיה ולראות איר העשב צומח בשרות שבכפרים. אולי כל הכיסוי הנרחב הזה של כל דבר גורם לאנשים שיהיו מרוצים יותר להיות במקום שבו הם נמצאים (וזאת, בכל אופן, השפעתו עלי), מפני שכיום המיסטריון והרומאנטיקה של המקומות הרחוקים כמעט נעלמו. אני משער שההשפעה יכולה גם להיות הפוכה: הכל תלוי באדם ואיך שהולך לו ומה שהוא חש בנוגע לחייו. אני טיפוס שהיה מרוצה לא ללכת לשום מקום, כל זמן שארע בדיוק מה קורה במקומות שבהם אינני נמצא. אני טיפוס שהיה נהנה לשבת בבית ולראות כל מסיבה שאני מוזמן אליה על מסך בחדר-השינה שלי.

המון רעיונות טובים פשוט נעלמים. כמו שבשנות ה-60 דיברו הכל על צורת-חיים חדשה, שבה כל כוח-העבודה יחולק לשלוש מישמרות נגות שמונה שעות כל אחת. כדי למנוע את הרחיסות ולהקל על התנועה. ואז אמריקה היתה עוברת 24 שעות ביממה ולא הולכת לישון לעולם. וכל אחד היה יכול לבחור לעצמו את שעות העבודה הנחות לו. עכשיו איש כבר אינו מדבר על כך.

"כל אחד צריך איזה שריר שבו יוכל להתפאר"

אחד הדברים הגדולים במטרופולינים אמריקניים כיום הוא לא שיש בהם כל-יך הרבה כסף, אלא שיש בהם כל-יך הרבה סיגנון - אתה יכול למעשה להיכנס לכל מקום בחינם. מסיבות בחיי-נם, משקאות בחינם, אוכל בחינם - אתה צריך רק לרעת מהי צורת-ההתנהגות הנכונה, מה הם הבגדים הנכונים, ולהיות נקי. הרבר האחרון הוא החשוב ביותר. אבל האנשים הזקוקים ביותר לאר-תה הכנסת-אורחים חינם - בנייבלי-הבית המתגוררים ברחובות - דווקא הם אינם עומדים ככל התנאים האלה. למעשה, הם נתונים במעגל-קסמים רע, כי ככל שהם נמצאים יותר זמן ברחו-בות, הם נעשים מטורפים ומלוכלכים יותר.

להסתכל בחלונות-הראווה היא צורת בידור נפלאה. כי אתה יכול לראות את כל הדברים האלה ולשמוח באמת על כך שהם לא נמצאים בביתך וממלאים את כל הארונות והמגירות שלך. ואם אין לך הרבה כסף, ואם אתה מדוכא למראה כל הדברים שנמרה לך שאתה רוצה, פשוט קום ולך לאזוריה-מכירה הסינונית שבהם מכרזיים השלטים: "אין מכירה קימעונונית", נסה לקנות שם משהו וחפה עד שישליכו אותך החוצה.

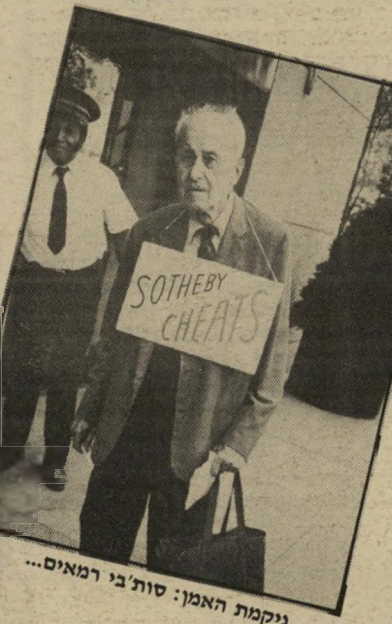
קניית דבר באמריקה של ימינו היא באמת דבר שלא ייאמן. נניח שאתה צמא. האם אתה רוצה קוקה-קולה, קולה דיאטטית, Tab, קולה נטולת-קפאין, קולה דיאטטית נטולת קפאין, פפסי, פפסי דיאטטי, פפסי קל, פפסי בהיר, פפסי שאין בו פפסי, בירה טבעונית, Royal Crown קולה, רויאל קראון דיאטטי, פפסי בלי קפאין, ר"ד פפר, ר"ד פפר בלי סוכר, פוסקה, מיסטר פיב, Seven-Up, סבן דיאטטי, מיץ תפוחים, אשכוליות, תפוחים, מים מינרליים, ג'ינג'ר איל, טוניק, מי ולצר, ידוה או סודה מוקצפת? אתה רוצה אננס,

פאפאיה, גויאבה, אפרסק, תפוח-עץ, תפוח-זהב, אשכוליות, תות-שדה, אשכוליות בטעם תות, אשכוליות ורודה? אתה רוצה את זה מבקבוק, פחית או סחוט במקום, עם או בלי גז, ואולי תבחר באחד מבין חמישים סוגי משקאות המאלץ, עשרים סוגי המילק-שיק והפרוט-שיק (שיקיפירות)?

אין עוד ארץ בעולם שאוהבת את ה"עכשיו" כמו אמריקה. אני מתאר לעצמי שכל-יך הרבה דברים קורים היום שאנחנו רק מסוגלים להסתכל, לדבר ולחשוב עליהם. אין לנו זמן לחשוב על העבר, ואין לנו כוח לחשוב על העתיד; אנחנו עסוקים כל-יך, אנחנו מסוגלים לחשוב רק: עכשיו!

אם אינך מאמין, הבט באחד המגאזינים האמריקאיים הגדולים, שבהם כל הדברים המרת-קים ביותר הם הדברים החדשים ביותר - הספר שיצא עכשיו ממכשבי-הדפוס, הסרט שעכשיו התחיל לרוץ, התקליט האחרון. זה מגיע לירי כך שאנחנו מתקשים לזכור מה הופיע קודם במרוצה הבהולה שלנו לסנסציה החדשה, החדשה יותר. כך הוא גם בסיפורים על אנשים, בייחוד אנשים מפורסמים. תמיד יש איזה מרכיב קטן של עצב - המאבק הקשה, הפרסאלי בדרך לצמרת. יש טיפ-טיפה של תיקוות לעתיד, שבהן מרברים המפורסמים על מה שהם מתכוונים עוד לעשות. אבל החרשות האמיתיות, הגדולות, כולן קשורות לעכשיו. מה הם עושים עכשיו, ברגע זה, איפה הם חיים ברגע זה, את מי הם אוהבים ברגע זה. וברגע שהעכשיו שלהם מנוסח ומסוכם במילים - עוברים לאדם אחר... ולעכשיו אחר.

איש לא יגלה לך לעולם שחלקים ממה שמיי כונה "הצלחה" אינם נפלאים כל-יך, או שההצלחה ביוליה"ה שנפלה בחלקך דרשה 20

ניקמת האמן: סוּת בִי רמאים...

שנות עבודת-פרך, או משיהו שנראה כלפי חוץ מצליח - מתאמץ בתוכו פנימה להתגבר על בעיות נוראות. בעצם איננו מקבלים מן התיקשורת את הסיפור המלא של שום דבר. כל המודלים שלנו, גיבורי-התרבות, האנשים שאנחנו מעליצים - הם תצאי בני-אדם. אמצעי התיקשורת מסוגלים להפוך כל אדם לחצי-אדם ואף לשכנע בני-אדם אחרים שכדאי גם להם לנסות ולהפוך לחצאי בני-אדם.

לעיתונאים ולצלמים המתמקדים באנשים מפורסמים יש חיים לא-קלים. עליהם לזהות מייד את כל הכוכבים החדשים האלה ברגע שבו הם רואים אותם לנגד עיניהם בחיים. כך שכאשר אתה רואה את הצלמים והכותבים במועדוני-הילי לה ובמיסערות ובהופעות-הככורה של סרטים, אתה מסוגל לנחש מה עובר באתו רגע במוחם - האם זה היה משהו שהיית צריך לזהות? מי זה בעצם? מרוע ההוא מצלם אותך/אתה? אם לפני כמה זמן שאלה אותי נערה שפגשתי, אם היכרתי את ג'ין מנספילד. אמרתי לה: "כן, היכרתי את ג'ין". ואמרת, חשתי, "מרוע אני משקר? הרי לא פגשתי בה בחיי". אבל קראתי את כל הספרים והמאמרים האלה עליה ולא רציתי לאכזב את הצעירה הזאת שופעת-החמיקים, מפני שידעתי שהיא תתרגש הרבה יותר אם תחשוב שהיא מדברת עם מישהו שהכיר את אלילתה הגדולה ביותר. אני חושב שאנשים מפורסמים מסוגלים להיות